

DOI: 10.31388/2519-884X-2023-48-71-77

УДК 658.147.2

*Пристемський О. С., д. е. н., професор,
Херсонський державний аграрно-економічний університет*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9743-3563>

e-mail: pristemskiyaleksandr@gmail.com

Ковальов В. В., к. е. н., доцент,

Херсонський державний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3854-1799>

e-mail: fornaz1977@gmail.com

ДЕФІНІЦІЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Анотація: У статті розглянуто теоретичні аспекти сутності поняття фінансові ресурси суб'єктів господарювання та їх класифікація. Узагальнено наукові підходи економічної сутності фінансові ресурси визначенні аспекти змісту та сутності цього поняття які необхідно враховувати при його дефініції. Розглянуто класифікацію фінансових ресурсів суб'єктів господарювання та визначенні подальші напрями досліджень цього питання, виходячи з таких критеріїв як достатність, галузева приналежність, умови господарювання та ефективність використання.

Ключові слова: фінансові ресурси, класифікація, суб'єкт господарювання, грошові ресурси, кошти.

JEL Classification: G 10, G 32, H 25, L 23, M 20.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання фінансові ресурси мають велике значення, тому що цей вид ресурсів суб'єкта господарювання, може перетворюватися у будь-який вид ресурсів. Вони задовольняють усі потреби, які є або можуть виникнути у господарюючого суб'єкта щодо ведення господарської діяльності, а також його розвитку. На безперерйну діяльність суб'єкта господарювання впливає визначення оптимальної потреби в забезпеченні, структурі, джерел формування а також ефективних напрямів використання фінансових ресурсах. Виходячи з цих умов важливим є використання сучасних механізмів, принципів, методів, та інструментів в процесі управлінні суб'єктом господарювання з метою здійснення фінансування необхідного обсягу витрат для досягнення необхідного рівня доходів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанням та проблемам теоретичної сутності фінансових ресурсів та їх класифікації присвячена значна кількість наукових праць як вітчизняних так і зарубіжних вчених, зокрема І. А. Бланка, О. Д. Василика, М. Я. Коробова, В. М. Опаріна, А. М. Поддєрьогіна, Н. О. Рибалко, О. Ю. Ніпіаліді, Л. О. Лігоненко, О. О. Терещенко та ін. Однак, не зважаючи на важливі наукові результатами, на сьогоднішній день не існує однієї точки зору на дефініцію поняття «фінансові ресурси» та їх класифікацію.

Формулювання цілей статті. Ціль проведеного дослідження полягає у розкритті сутності тлумачення поняття «фінансові ресурси» та їх класифікацію, визначення сутності та змісту які необхідно враховувати при здійсненні господарської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Запорукою ефективного функціонування суб'єктів господарювання є забезпечення рівномірного та збалансованого руху фінансових ресурсів, що не завжди можливе як з фінансового погляду, так і з технологічного. Раціональне управління фінансовими ресурсами суб'єктів господарювання є необхідною умовою підвищення ефективності механізму джерел формування та їх використання [1]. На всіх етапах розвитку країн з ринковою економікою базовою ланкою є суб'єкт господарювання. На підприємствах відбувається виробництво товарів, робіт та послуг, а також є безпосередній зв'язок найманих працівників із засобами виробництва які створюють ВВП.

Стан економіки країни відображає тенденції розвитку господарства. Від господарської діяльності залежить розвиток країни, її виробничий та соціальний потенціал. Сьогодні суб'єкти господарювання здійснюють свою діяльність в умовах війни та борються з нестачею фінансових ресурсів. Недостатня наявність фінансових ресурсів спричиняє порушення платіжної дисципліни, що в свою чергу впливає на фінансову стійкість суб'єктів господарювання, та автоматично відображається на національній економіці [2, 3].

Фінансові ресурси є фундаментальним поняттям фінансів підприємств. Існує велика кількість визначень «фінансові ресурси», але не існує однієї точки зору, на це поняття, серед учених-економістів. Специфіку функціонування сучасного фінансового ринку, напрямки розвитку та багатогранність його форм багато в чому визначають різновиди фінансових ресурсів [4].

Сіліна І. В. та Хацер М. В. вважають, що: «фінансові ресурси як джерела засобів підприємства, що спрямовуються на формування його активів, по суті, представляють собою грошовий капітал, що використовується підприємством для формування власних активів і здійснення виробничо-господарської діяльності» [5].

Пойда-Носик Н. та Грабарчук С. дають таке визначення сутності поняття фінансові ресурси, це «сукупність усіх грошових ресурсів, що надійшли на підприємство на дату у процесі реалізації продукції або за певний період, основних та оборотних засобів і видачі зобов'язань» [6]. Козачок І.А вважає, що: «під фінансовими ресурсами в умовах сьогодення варто розуміти сукупність усіх грошових ресурсів, які надійшли на підприємство за певний період або на певну дату під час реалізації продукції, товарів, робіт та послуг (операційна діяльність), основних і оборотних засобів (інвестиційна діяльність) і видачі зобов'язань (майнових і боргових – фінансова діяльність)» [7].

Рибалко Н. О. вказує на те, що: «сукупність активів підприємства, які сформовані із зовнішніх та внутрішніх джерел, котрі знаходяться в розпорядженні підприємства на правах власності або тимчасового володіння і які використовуються для погашення фінансових зобов'язань та забезпечення безперервності функціонування підприємства являють собою фінансові ресурси підприємства» [8].

Яременко В. Г. вважає що «сформулювати уточнене визначення фінансових ресурсів у економічній літературі дають змогу різні їх класифікаційні дефініції, а саме: фінансові ресурси підприємства - це кошти, що наявні в розпорядженні підприємства та поділяються за наступними ознаками:

- за їх видами та складом;
- за джерелами їх виникнення (формування)» [9].

Аналізуючи представлені поняття «фінансові ресурси», можемо зазначити, що серед вітчизняних науковців відсутня одностайна думка щодо, визначення та значення його місця в процесі діяльності суб'єктів господарювання.

При визначенні змісту та сутності поняття фінансових ресурсів необхідно враховувати:

- по-перше, що фінансові ресурси є складовою виробничих відносин які відбуваються в суспільстві;

- по-друге формуються та використовуються фінансових ресурсів відбувається в процесі фінансових відносин які виникають між ланками фінансової системи;

- по-третє будь-які ресурси, у тому числі і фінансові, використовуються суб'єктами господарювання для досягнення поставленої мети.

Фінансові ресурси є об'єктом управління як фінансами суб'єктів господарювання так і управління їх фінансово-господарської діяльності. Класифікація фінансових ресурсів складається на основі певного критерію. Він має бути вагомим, відображати процес функціонування фінансових ресурсів суб'єкта господарювання. Вчені-економісти складають класифікацію фінансових ресурсів за ознаками, які вони вважають важливими [10].

Фінансові ресурси суб'єкта господарювання можливо класифікувати за: формою реалізації; етапами формування; правом власності; походженням; створенням; напрямками використання; об'єктом інвестування; видами діяльності суб'єкта господарювання;

організаційно-правовою формою; джерелами покриття; видами активів; терміновістю погашення зобов'язань; ступенем ліквідності активів; матеріально-речовою структурою та призначенням.

На рисунку 1 представлений один із видів класифікації фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта.

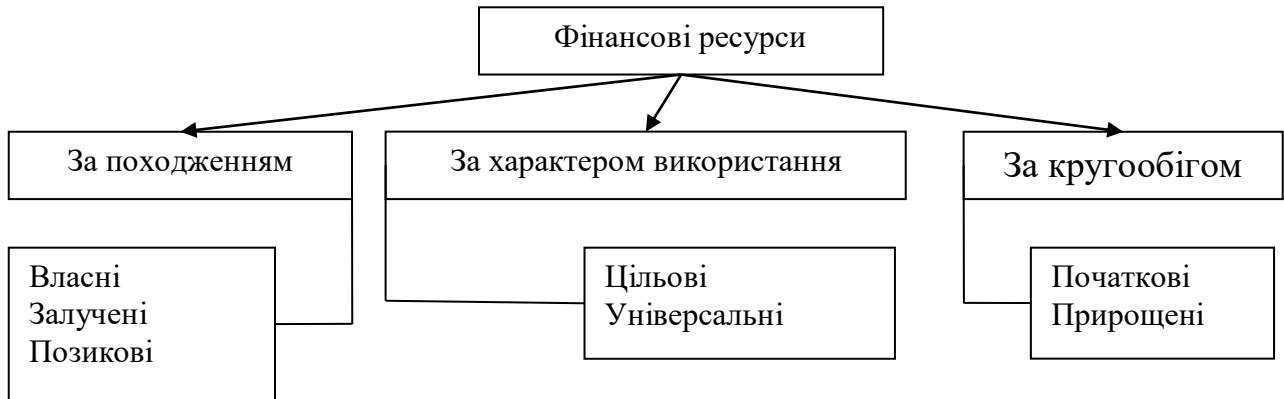

Рис. 1. Класифікація фінансових ресурсів

Джерело: [11]

За способом формування та джерелами фінансових ресурсів підприємств розгляд їх створення має значення для визначення межі функціонування фінансових ресурсів у зв'язку з напрямками їх використання незважаючи на те, що й на сьогодні в економічній науці немає єдності щодо сутності фінансових ресурсів. Фінансові ресурси суб'єктів господарювання за способом формування поділяються на такі:

- ресурси, що створювались за рахунок внесків засновників у статутний фонд, тобто при заснуванні підприємства;
- ресурси, що створені за рахунок надходжень, доходів і прибутку, тобто за рахунок власних коштів;
- ресурси, які мобілізувалися на фінансовому ринку (акції, кошти інвесторів, цінні папери, облігації, кредити);
- ресурси, що надійшли у порядку розподілу грошових надходжень (відсотки, доходи на пайові внески, дивіденди, страхові відшкодування, дотації, бюджетні субсидії).

Головними ознаками грошових коштів, які характеризують фінансові ресурси як матеріальної основи функціонування фінансів суб'єктів господарювання є джерела походження фінансових ресурсів і право суб'єкта господарювання розпоряджатися ними без будь-яких обмежень. За джерелами створення фінансові ресурси підприємств поділяються на сукупність власного, позичкового та залученого грошового капіталу, який використовується для формування активів підприємства та здійснення його діяльності. Власний, позичковий і залучений капітал є зобов'язаннями перед конкретними власниками та формують, з одного боку, фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні його активів з іншого боку, [12].

Яременко В. Г. та Салманов Н. М. огли провівши порівняльний аналіз теоретичних досліджень та узагальнивши наукові підходи до класифікації фінансових ресурсів представили систематизовану їх класифікацію (Таблиця 1) [13].

Запропонована класифікація фінансових ресурсів суб'єкта господарювання дозволяє обрати якісне співвідношення між позиковими та власними ресурсами, це буде сприяти

покращенню фінансового стану та створить дієвий механізм управління ним. Для управління фінансовими ресурсами їх формування та використання дана класифікація дасть можливість обрати вірне співвідношення між власними ресурсами і позиковими, що сприятиме зміцненню фінансового стану суб'єктів господарювання, а також створить дієвий механізм управління.

Таблиця 1

Класифікація фінансових ресурсів підприємства

Ознака	Складові
За терміном залучення	- необмежені, тобто, власні фінансові ресурси; - термінові (термін залучення яких більше одного року; - фінансові ресурси, термін залучення до одного року)
За характером використання	- ресурси вкладені в основні засоби, які постійно забезпечують виробничий процес; - ресурси які знаходяться в обігу, обслуговуючи окремий виробничий процес
За джерелами покриття активів	- власний капітал; - поточні зобов'язання; - забезпечення майбутніх витрат і платежів; - довгострокові зобов'язання
За видами сформованих активів	- необоротні активи; - оборотні активи; - витрати майбутніх періодів
За об'єктом інвестування	- в реальні інвестиційні об'єкти; - в фінансові інструменти
За правом власності	- власні кошти підприємства; - залучені засоби; - позикові фінансові ресурси
За призначенням	- для виконання фінансових зобов'язань; - для забезпечення розширеного відтворення; - для забезпечення господарських та інших
За організаційно-правовою формою	- акціонерні; - пайові; - індивідуальні
За матеріально-речовою структурою	- матеріалізовані - оборотні кошти
За ступенем ліквідності активів	- найбільш ліквідні; - швидко реалізовані; - повільно реалізовані; - важко реалізовувані
За ознакою платності	- безоплатні; - платні
За джерелами формування	- внутрішні; - зовнішні
За видами господарської діяльності	- операційні; - інвестиційні; - фінансові
За характером участі в господарському процесі	- активні; - пасивні
За терміном погашення зобов'язань	- термінові зобов'язання; - короткострокові пасиви; - довгострокові пасиви; - постійні пасиви

Джерело: [13]

Для придбання основних засобів, матеріальних запасів, нематеріальних активів, на сплату податків, виплату заробітної плати, орендної плати, страхових платежів тощо використовують фінансові ресурси підприємства. Від величини, складу та структури фінансових ресурсів підприємства залежать обсяг виробництва, технічна, трудова, матеріальна забезпеченість суб'єкта господарювання, його соціально-економічний розвиток [13].

Так Рибалко Н. О. пропонує наступну класифікацію фінансових ресурсів суб'єкта господарювання яка наведена на рисунку 2.

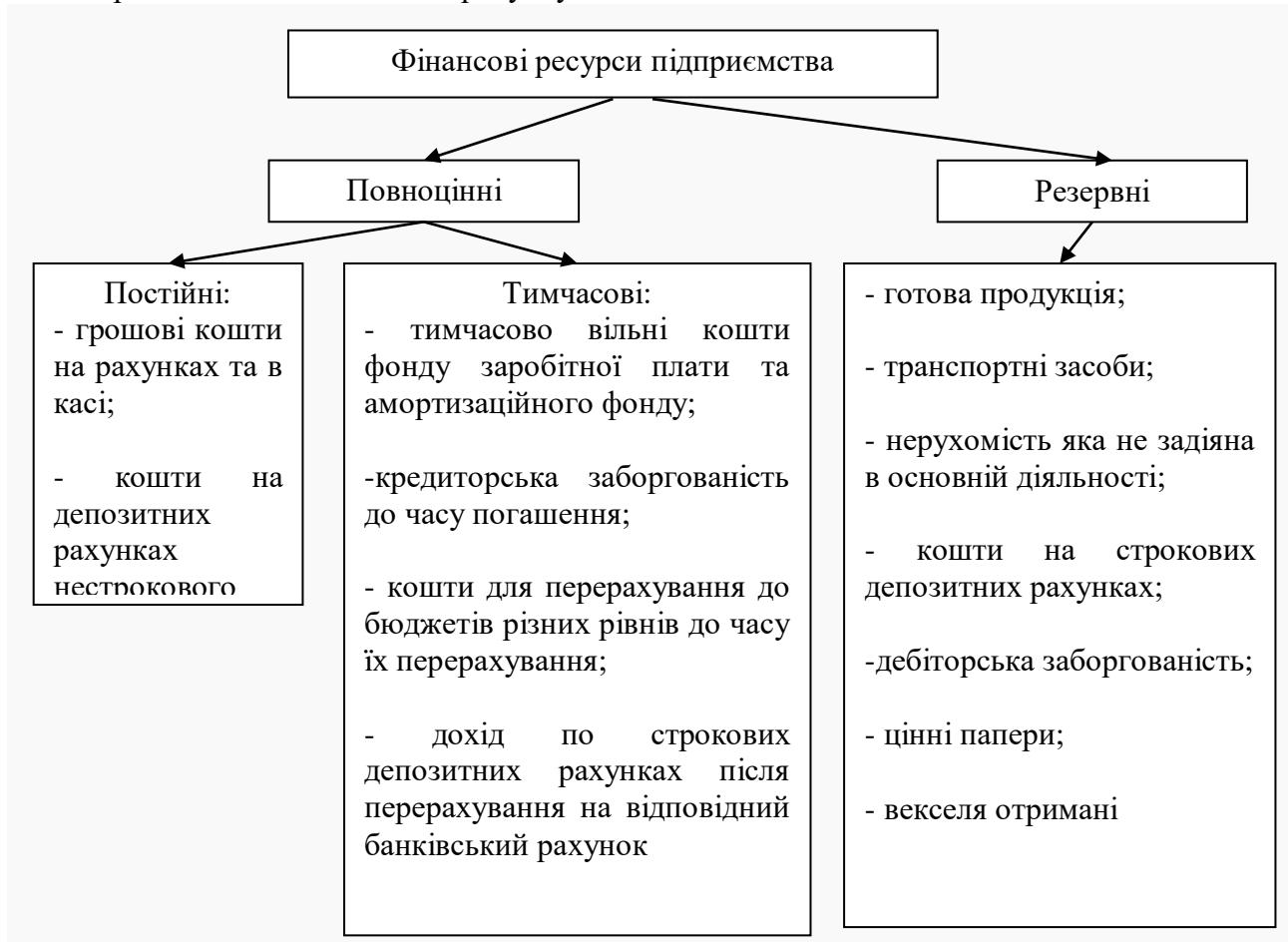

Рис. 2. Класифікація фінансових ресурсів підприємств

Джерело: [14]

Дана класифікація розроблена для того щоб підвищити ефективність управління фінансовими ресурсами. В сучасних умовах гостро відчувається недостатність фінансових ресурсів. Використання платіжного календаря зобов'язань буде сприяти ефективному розподілу фінансових ресурсів та дозволить зменшити негативний вплив негативних явищ.

Лапа А. вказує на те, що “фінансові ресурси підприємств характеризуються такими властивостями: фінансові ресурси відображають ставлення до власності; фінансові ресурси мають стадію утворення; від джерел формування та напрямів використання залежить структура фінансових ресурсів підприємства; фінансові ресурси мають джерела формування і цілі використання” [15].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, досліджуючи зміст та сутність дефініції фінансові ресурси суб'єкта господарювання необхідно враховувати наступні чинники: фінансові ресурси є складовою виробничих відносин які відбуваються в суспільстві; формуються та використовуються фінансових ресурсів відбувається в процесі

фінансових відносин які виникають між ланками фінансової системи; фінансові ресурси використовуються суб'єктами господарювання для досягнення поставленої мети.

В процесі дослідження класифікації фінансових ресурсів, було виявлено невизначеність науковців щодо цього питання. При класифікації фінансових ресурсів суб'єктів господарювання не враховуються наступні критерії, як: достатність; галузева приналежність; умови господарювання; ефективність використання та інші. Сформована класифікація фінансових ресурсів господарюючого суб'єкта виходячи з перерахованих факторів дозволить йому ефективно управляти ними, визначати їх нестачу та своєчасно реагувати на це, що призведе в свою чергу до покращення фінансового стану, забезпеченості ними та досягнути максимальної ефективності їх використання.

Список використаних джерел

1. Trusova N. Systemic factors of projected financial potential of business entities. *Economic annals* – XXI. 2016. 161(9-10). P. 61-65.
2. Vdovenko L. O., Skrypnyk S. V., Fenenko P. O., Havryliuk V. M., Kovalov V. V. Discrete Process of Development and Effective Functioning of the Fiscal System of the Ukraine and EU Countries. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*. 2020. Vol. XI, is. 4(50). P.1446-1461.
3. Kinzerska O., Garafonova O., Kravchuk Y., Ivanko A., & Prystupa A. Implementation of the financial strategy for sustainable ecological and economic development in the agricultural sector. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2021. 4(39). P. 578–586.
4. Трусова Н. В., Пристемський О. С., Мельник Л. В., Дума В. Л. Фінансові потоки та їх вплив на формування високоліквідних активів підприємств. *Збірник наукових праць ТДАТУ імені Дмитра Моторного (економічні науки)*. 2022. №1(45). С. 99-105.
5. Сіліна І. В., Хацер М. В. Управління фінансовим станом підприємства в кризових умовах. *Економіка та держава*. 2015. № 11. С. 85-88.
6. Пойда-Носик Н., Грабарчук С. Фінансові ресурси підприємства. *Фінанси України*. 2003. № 1. С. 96 – 103.
7. Козачок І. А. Формування та управління ефективним використанням фінансових ресурсів підприємства. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 47. С. 277–283.
8. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси – основа діяльності підприємств. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2009. № 3(94). С. 27–29.
9. Яременко В. Г. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. Т. 19/3. С. 158-162.
10. Trusova N., Hryvkiivska O., Tanklevska N., Vdovenko L., Prystemskyi O. & Skrypnyk S. Regionalaspekt of formation: The potencialof financial safety in agrarian enterprises of Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences*. 2019. Vol. 21(1). P. 169-186.
11. Кірсанова А. М., Точонов І. В. Фінансові ресурси підприємства та ефективність їх використання. *Збірник наукових праць ДонНАБА*. 2015. № 1. С. 116-122.
12. Катан Л. І., Сидоренко А. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Ефективна економіка*. 2014. № 6. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3095> (дата звернення 12.07.2023).
13. Яременко В. Г., Салманов Н. М. огли. Сутність поняття та особливості класифікації фінансових ресурсів підприємств. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2018. Вип. 19(3). С. 158-162. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19\(3\)_36](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuumevcg_2018_19(3)_36) (дата звернення 13.07.2023).
14. Рибалко Н. О. Фінансові ресурси підприємств: грошові кошти чи щось більше? *Інвестиції: практика та досвід*. 2009. № 14. С. 28-31. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2009_14_9 (дата звернення 15.07.2023).
15. Лапа А. Фінансові ресурси підприємства та їх оптимізація. *Молодіжний науковий вісник УАБС НБУ, Серія: Економічні науки*. № 4. 2013. С. 289-297.

References

1. Trusova, N. (2016). Systemic factors of projected financial potential of business entities. *Economic annals* – XXI, 161(9-10), 61-65. [in Ukrainian].
2. Vdovenko, L. O., Skrypnyk, S. V., Fenenko, P. O., Havryliuk, V. M., Kovalov, V. V. (2020). Discrete Process of Development and Effective Functioning of the Fiscal System of the Ukraine and EU Countries. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, XI, 4(50), 1446-1461.
3. Kinzerska, O., Garafonova O., Kravchuk, Y., Ivanko, A., & Prystupa A. (2021). Implementation of the financial strategy for sustainable ecological and economic development in the agricultural sector. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 4(39), 578–586.
4. Trusova, N. V., Prystemskyi O. S., Melnyk L. V., Duma V. L. (2022) Financial flows and their influence on

the formation of highly liquid assets of enterprises. *A collection of scientific works of the Dmytro Motorny State Technical University (economic sciences, № 1(45), 99-105 [in Ukrainian].*

5. Silina, I. V. and Khatser M. V. (2015). Management of financial state of an enterprise in crisis conditions. *Ekonomika ta derzhava*, 11, 85-88 [in Ukrainian].

6. Poida-Nosyk, N., Hrabarchuk, S. (2003). Finansovi resursy pidpryemstva. *Finansy Ukrainy*, 1, 96–103 [in Ukrainian].

7. Kozachok, I. A. (2011). Formuvannya ta upravlinnya efektyvny`m vy`kory`stannyam finansovy`x resursiv pidpry`yemstva. *Gumanitarny`j visny`k ZDIA*, 47, 277–283 [in Ukrainian].

8. Rybalko, N. O. (2009). Finansovi resursy – osnova dijajlnosti pidpryemstv. *Formuvannja rynkovykh vidnosyn v Ukrajin*, 3(94), 27–29 [in Ukrainian].

9. Yaremenko, V. H. (2018). Essence of concept and peculiarities of classification of financial resources of enterprises. *Naukovyy visnyk uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 19, 3, 158-162 [in Ukrainian].

10. Natalia V. Trusova, Oksana V. Hryvkiivska, Nataliya S. Tanklevska, Larysa A. Vdovenko, Oleksandr S. Prystemskyi & Svitlana V. Skrypnyk. (2019). Regionalaspekt of formation: The potencial of financial safety in agrarian enterprises of Ukraine. *The Asian International Journal of Life Sciences. Supplement*, 21 (1), 169-186.

11. Kirsanova, A. M., and Tochonov I. V. (2015). Finansovi resursy pidpryemstva ta efekturnist ikh vukorusnannia. *Zbirnyk naukovykh prats DonNABA*, 1, 116-122 [in Ukrainian].

12. L. I. Katan, A. I. Sydorenko. (2014) Financial resources of the enterprise and features of their formation. *Efficient economy*, 6 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3095> [in Ukrainian].

13. Yaremenko, V. H. and Salmanov, N. M. (2018). The essence of the concept and features of the classification of financial resources of enterprises. *Naukovyy visnyk Uzhhorods'koho natsional'noho universytetu*, 19(3), 158–162 [in Ukrainian].

14. Rybalko, N. O. (2009). Financial resources of enterprises: cash or something more? *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, 14, 28–31. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/14_2009/10.pdf [in Ukrainian].

15. Lapa, A. (2013). Financial resources of the enterprise and their optimization. *UABS NBU Youth Scientific Bulletin, Series: Economic Sciences*, 4, 289-297 [in Ukrainian].

Prystemskyi O. S., D.Sc., Professor
Kherson State Agrarian and Economic University
e-mail: pristemskiyaleksandr@gmail.com

Kovalov V. V., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Kherson State University
e-mail: fornaz1977@gmail.com

DEFINITION AND CLASSIFICATION OF FINANCIAL RESOURCES OF BUSINESS ENTITIES

Abstract: *The article examines the theoretical aspects of the essence of the concept of financial resources of economic entities and their classification. The scientific approaches of the economic essence, financial resources, defining aspects of the content and essence of this concept, which must be taken into account when defining it, are summarized. Financial resources are a fundamental concept of enterprise finance. There are many definitions of "financial resources". Having analyzed the concept of "financial resources", we can note that there is no unanimous opinion among domestic scientists regarding the definition and significance of its place in the process of business entities.*

The classification of financial resources is based on a certain criterion. It should be significant, reflect the process of functioning of the financial resources of the business entity. Economists classify financial resources according to the characteristics they consider important.

Financial resources of a business entity can be classified by: form of implementation; stages of formation; ownership; origin; creation; directions of use; object of investment; types of business entity's activities; organizational and legal form; coverage sources; types of assets; the urgency of repayment of obligations; the degree of asset liquidity; material structure and purpose. The classification of financial resources of economic entities and the determination of further directions of research on this issue were considered, based on such criteria as sufficiency, branch affiliation, economic conditions and efficiency of use.

Key words: *financial resources, classification, business entity, monetary resources, funds.*